

RAPORT z badania Mazowieckiego Kuratora Oświaty

Kształtowanie postaw uczniów – wartości i zasady w szkolnych programach wychowawczych

W planie nadzoru pedagogicznego Mazowieckiego Kuratora Oświaty na rok szkolny 2006/2007 wśród czterech zadań priorytetowych ujęte zostały zagadnienia dotyczące kształtowania postaw patriotycznych i obywatelskich uczniów (tzw. priorytet 1. Mazowieckiego Kuratora Oświaty). Wydział Strategii Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium Oświaty w Warszawie podjął współpracę z Instytutem Socjologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w zakresie konsultacji metodologicznych zastosowanych narzędzi badawczych oraz opracowania materiału. Przedstawiamy poniżej podsumowanie raportu, które zostało stworzone na podstawie badań. Cały dokument jest dostępny na stronie MSCDN www.mscdn.edu.pl oraz Mazowieckiego Kuratorium www.kuratorium.waw.pl.

- Analiza ankiet pokazała, że większość uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych cechuje bierna postawa obywatelska. W większości znają oni polskie święta oraz symbole narodowe. Uczniowie wiedzą, czym jest patrio-

tyzm. Należy jednak zaznaczyć, iż dla większości uczniów szkół podstawowych patriotyzm jest przejawem biernej postawy obywatelskiej, natomiast dla przeważającej części młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych jest on przejawem czynnej postawy obywatelskiej. Na uwagę zasługuje również fakt, iż zdecydowana większość młodzieży ponadgimnazjalnej interesuje się tym, co dzieje się na polskiej scenie politycznej.

- Z analizy badań wynika, iż uczniów cechuje także czynna postawa obywatelska. Większość młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych angażuje się w różnego rodzaju działania społeczne na rzecz środowiska lokalnego oraz aktywnie działa w organizacjach o charakterze wolontarystycznym. Wskaźnikiem aktywności obywatelskiej większości uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych jest również ich działalność w różnego rodzaju kołach zainteresowań oraz ich zainteresowanie czynnym uczest-

nictwem w życiu szkoły. Na uwagę zasługuje także fakt, iż uczniowie szkół ponadgimnazjalnych znacznie chętniej niż uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów kandydują w wyborach do samorządu szkolnego. Natomiast młodzież ze szkół podstawowych i gimnazjalnych chętniej kandyduje w wyborach do samorządu klasowego. Warto również podkreślić, iż młodzież ponadgimnazjalna na ogół dosyć chętnie uczestniczy w różnego rodzaju wyborach, np. prezydenckich, parlamentarnych czy też samorządowych. Ponadto młodzież ponadgimnazjalna, która interesuje się polską sceną polityczną, w większości aktywnie działa w wolontariacie.

- Przeprowadzone badania pokazują także, iż dla większości uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych najważniejsze są wartości kolektywne i konkretne, takie jak: koleżeństwo/przyjaźń, udane życie rodzinne czy też szacunek do drugiego człowieka, które charakteryzują prospołeczną po-

stawę życiową. Jednocześnie warto podkreślić, iż dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych ważne są także wartości indywidualistyczne (np. nonkonformizm).

- Dla większości uczniów szkół podstawowych i ponadgimnazjalnych wzorem do naśladowania są przede wszystkim rodzice, papież oraz bohater narodowy. Natomiast dla młodzieży gimnazjalnej takim wzorem są przede wszystkim polscy sportowcy.
- Badanie to pokazuje również, kto wśród uczniów poszczególnych typów szkół cieszy się największym zaufaniem. Dzieci ze szkół podstawowych największe zaufanie mają do rodziców (to właśnie do rodziców najczęściej się zwracają, gdy potrzebują pomocy/wsparcia). Dla porównania, młodzież gimnazjalna największym zaufaniem darzy

psychologa szkolnego, natomiast wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych największym zaufaniem cieszy się policja.

Przeprowadzając syntezę wyników badań należy powiedzieć, iż uczniowie wszystkich typów szkół wykazywali zarówno bierną, jak i czynną postawę obywatelską. Po przeanalizowaniu programów wychowawczych, a także wyników badań, można powiedzieć, że częściowo zweryfikowana została hipoteza zerowa: elementy wychowania obywatelskiego i patriotycznego realizowane przez nauczycieli wpływają na kształtowanie się tak czynnej, jak i biernej postawy obywatelskiej. Badania pokazały zarazem, iż nauczyciele nie są jedynymi, którzy kształtują postawy obywatelskie uczniów. Wielu uczniów wskazuje na takie autorytety moralne, jak Jan Paweł II. Jednocześnie znaczącą rolę odgrywają w każdej grupie wiekowej rodzice czy też dziadkowie. Ponadto na poziomie szkoły

gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej stosunkowo duże znaczenie w kształtowaniu patriotyzmu wśród młodych ludzi odgrywają inne wzorce osobowe, jakimi są np. odnoszący sukcesy polscy sportowcy. Niemniej jednak wypowiedzi nauczycieli i opisywane przez nich przykłady działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej w szczególności u młodszej grupy uczniów mają odzwierciedlenie zarówno w ich czynnych, jak i biernych postawach obywatelskich. Przeprowadzone przez Mazowieckiego Kuratora Oświaty badania w ramach wyznaczonego priorytetu są jedynie przyczynkiem do głębszej refleksji, którą należałoby podjąć w ramach tak ciekawej i ważnej problematyki, jaką są postawy obywatelskie uczniów i wychowanie patriotyczne i obywatelskie realizowane w szkołach. Mamy nadzieję, że prezentowane wyniki i zawarte w powyższym raporcie wnioski posłużą jako materiał przydatny do dalszej pracy z uczniami.

Schemat obniżenia wieku szkolnego

Urodzeni Rok szkolny	Rok 2001 Stary system	Rok 2002	I półrocze 2003	II półrocze 2003	Rok 2004	Rok 2005 Nowy system
2006/2007	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom	Żłobek lub dom	Żłobek lub dom
2007/2008	Obowiązkowa zerówka	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom	Żłobek lub dom
2008/2009	Klasa I 7-latków	Obowiązkowa zerówka	Wskazane przedszkole	Wskazane przedszkole	Przedszkole lub dom	Przedszkole lub dom
2009/2010	Klasa II	Klasa I 7-latków	Klasa I 6-latków	Obowiązkowa zerówka	Prawo do przedszkola	Przedszkole lub dom
2010/2011	Klasa III	Klasa II	Klasa II	Klasa I 7-latków	Klasa I 6-latków	Prawo do przedszkola
2011/2012	Klasa IV	Klasa III	Klasa III	Klasa II	Klasa II	Klasa I 6-latków

	Szczególnie uważna diagnoza dojrzałości szkolnej w edukacji przedszkolnej
	Roczniki łączące w klasach I dzieci siedmioletnie po zerówkach z dziećmi sześciolletnimi po edukacji przedszkolnej
	Głównie 6-latków w klasach I